

Onemocnění koní

K zánětlivým změnám a k tvorbě strupů dochází na místech, která bývají nejvíce vystavená vlhku, dešti, blátu.

Když se řekne dermatofilóza

Když se řekne dermatofilóza, asi si jen málokdo bude umět představit konkrétní problém. Když se však řekne „stroupy na nohách spojené s vlhkým počasím a blátem“, mnozí už budou doma. Budeme se bavit o problému, který sice není výrazně nebezpečný, ale umí znepříjemnit život koni i člověku. V anglicky mluvících zemích známý jako „mud fever“ nebo „rain rot“, u nás zatím bez zažitého laického názvu: bolestivý bakteriální zánět kůže provázený tvorbou strupů, někdy podobný flegmóně, jindy plísni.

Co to vlastně je

I přes poněkud exotický název je to poměrně běžné onemocnění. Jedná se o zánět kůže, dermatitidu, způsobený bakteriemi *Dermatophilus congolensis* (podle toho je i název), dále to mohou být stafylokoky, streptokoky či

corynebakterie. Všechny tyto bakterie žijí nebo ve formě spor přečkávají v běžném prostředí, především v hlině. Za vlhkého a chladného počasí, u nás většinou na podzim, se „proberou“, plavou ve filmu vody v blátě i na mokré kůži a čekají na příležitost. Zdravá kůže je pro

ně neproniknutelná hradba, pokud však dojde k jejímu narušení, vniknou dovnitř, usídlí se zde, začnou se množit a poškozují okolní tkáň. Tělo koně na tuto infekci odpovídá zánětlivou reakcí; postižené místo se prokrví, oteče, ranný sekret prostoupí na povrch a zaschne. Pod vzniklý strup se přesouvají množící se bakterie i bílé krvinky a tvoří hnis; jakmile „zralý“ strup odpadne, do prostředí se dostanou další bakterie čekající na svoji příležitost, než je vlhko a vhodná teplota „probudí“.

K zánětlivým změnám a k tvorbě strupů dochází na místech, která bývají nejvíce vystavená vlhku, dešti, blátu. V našich zeměpisných šířkách postihuje především dolní části končetin: patky, spěnky, spěnkový kloub. Dermatofilóza je rozšířenější a závažnější v (sub)tropických oblastech, kde zasahuje i větší plochy těla, především na místech, kam normálně prší, čili krk, hřbet a boky hrudníku.

Podívejme se, co všechno můžete na postižených místech těla najít:

- pocuchaná, naježená, prožraná, mastná srst,
- prosakující nažloutlý sekret,
- viditelné a/nebo hmatatelné strupy,
- pod strupy malé kruhovitě mokré vrídky,
- později se hromadí pod strupem hustý bílý, žlutý nebo nazelenalý hnis (obsahující bakterie),
- zanícená kůže bývá zesílená, hrubá,
- končetina často hřeje, otéká, bolí na dotyk.

Poškozená kůže je i při pohybu bolestivá a koně často kulhají. Pokud bychom toto akutní stádium neléčili, zanícená a zhrublá kůže může popraskat, infikují se hluboké struktury a kromě známé flegmóny může dojít k celkovému narušení zdravotního stavu koně nebo k trvalému zesílení kůže.

Proč koně onemocní

1. Bakterie zdravou kůži nenapadnou. Aby došlo k infekci, musí být kůže nějakým způsobem oslabená. Mluvíme o predispozičních faktorech. Ty samy o sobě onemocnění nevyvolají, jen „zlepšují“ podmínky pro vznik infekce:

- **genetika:** různí jedinci jsou různě náchylní na infekci;
- **pigmentace:** nepigmentovaná kůže je náchylnější;
- **srst:** nadměrné ochlupení (např. rousy, hustá zimní srst) brání vyschnutí kůže, proto dermatofilóza postihuje často nativní a chladnokrevná plemena koní;
- **celkové oslabení imunity** (např. špatná výživa, stres, jiné onemocnění);
- **vnější podmínky:** chlad, vlhko - postižení jsou především koně žijící celodenně na pastvinách.

2. Avšak ani za těchto podmínek kůň neonemocní, pokud nedojde k porušení kožní bariéry. Mluvíme o primárních faktorech:

- **oděrky, ranky;**

- **nadměrná vlhkost** rozmočí kůži a smyje ochrannou vrstvu na pokožce;
  - **podráždění** a poškrábání kůže bandážemi, kamašemi,
  - časté **chození v písku**, blátě či jiném drsném materiálu;
  - podobně ničí ochrannou vrstvu kůže **nadměrné mytí** a **nadměrné používání dezinfekce** či různých **saponátů**;
  - podráždění kůže **jinými záněty**: kontaktní alergie, fotosenzitivita, plísň, svrab apod.
- 3.** A konečně zde máme tzv. udržující faktory. Jedná se o ony bakterie, které využívají výše uvedených podmínek, proniknou do poškozené kůže a udržují či zhoršují již vzniklé problémy.

Boj proti dermatofilóze

Princípem léčby dermatofilózy je omezit vlhko a poskytnout kůži správné podmínky pro hojení. Proto:

1. Kůži je třeba během léčení **chránit před vlhkem a/nebo nečistotami**. Čili odstranit nadbytečné chlupy a držet koně v suchém a čistém prostředí.
2. Během vlastní léčby je v první řadě třeba **odstranit všechny strupy**.

Tím se odstraní i nahromaděné bakterie a zároveň lék může proniknout až ke kůži. Strupy nejdříve pořádně rozmočte, například slabým dezinfekčním roztokem. Opatrně je pak odstraňte měkkým kartáčkem, gázou nebo prsty. Zpočátku to bývá pro koně bolestivé, někdy je dokonce nutná sedace. Odstraněné strupy ihned zlikvidujte, protože jsou infekční.

3. Vlastní léčba infekce.

Po odstranění strupů je třeba obnaženou kůži a ranky pořádně vydezinfikovat. Tím se zahubí bakterie na povrchu. Osvědčené jsou přípravky obsahující chlorhexidin nebo jód. Antibakteriální účinky byly zjištěny např. také u aloe vera. Někdo může používat i lokální antibiotika, jejich užívání se však řídí přísnými pravidly. Po dezinfekci je třeba končetinu opláchnout a vysušit (na vzduchu, fénem) a držet ji v suchu a čistotě. Body 2 a 3 je třeba denně opakovat, dokud se nepřestanou vytvářet nové strupy a ranky se nezatáhnou novou jemnou kůžičkou.

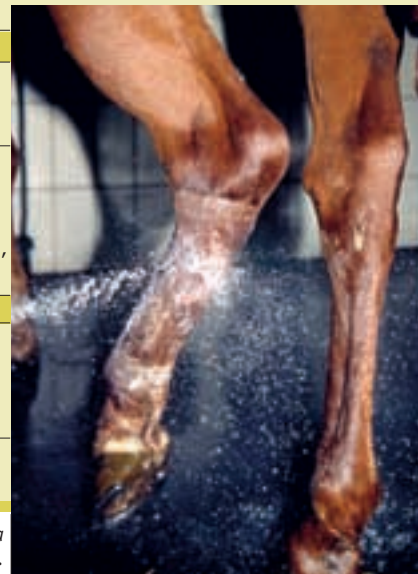
4. I nadále je pak třeba **kůži chránit a ošetřovat**, než se zcela zhojí a zaroste srstí.

Po zvládnutí infekce a pokaždé, když se kůň dostane do vlhka či špíny, budeme na jeho končetiny aplikovat různé protizánětlivé a antimikrobiální krémy či oleje, které zvláčňují kůži (aby nedošlo k dalším prasklinám) a zároveň působí jako bariéra - vytvoří na kůži film nepropustný pro vodu i další škodliviny z prostředí. Oblíbené jsou krémy se zinkem, octanem, měsíčkem, existují i speciální komerční přípravky; později bude stačit obyčejný dětský olejček nebo směs minerálních olejů (parafin, lanolin). Vždy se musí aplikovat na suchou a čistou kůži! Počítejte s tím, že k úplnému zhojení dojde až za pár týdnů.

Pro rychlou orientaci a první pomoc:

Lehké případy	
Příznaky	- zčervenání kůže okolo patek, - mohou vypadávat chlupy
Léčba a prevence	- omýt slabou dezinfekcí a důkladně vysušit, - aplikovat antibakteriální krém především u koní, kteří zase pjdou ven do bláta, - držet končetiny čisté a suché, mýt je pouze studenou vodou (teplá otevírá póry a zvyšuje riziko infekce).
Středně těžké případy	
Příznaky	- podlomy, - hnisavé strupy, - naježená srst
Léčba a prevence	- ideálně koně během léčby nechat ve stáji, - omýt a usušit nohy, viz výše, - odstranit změkklé strupy, - místo infekce ošetřit antibakteriálním přípravkem, - aplikovat bariérový krém, pokud kůň půjde ven
Těžké případy	
Příznaky	- hodně strupů, - oteklé nohy, hřeji, - kulhání, - změny celkového zdravotního stavu
Léčba a prevence	- viz výše - plus celková léčba veterinářem, např. antibiotika

Po dezinfekci je třeba končetinu opláchnout a vysušit (na vzduchu, fénem) a držet ji v suchu a čistotě.

Po zvládnutí infekce je dobré provést dezinfekci stáje, např. Virkonem.

Pokud se akutní zánět hned neléčí, noha oteče a otok postupuje výš, bolí, hřeje, kůň kulhá, mohou se vytvořit abscesy, vypadává srst. V závažnějších případech zvolí veterinář celkové podávání antibiotik a protizánětlivých léků. Chronicky oteklou nohu lze balit bandážemi, ale minimálně hodinu denně by měla kůže „dýchat“ na vzduchu.

Pokud se však stav i přes veškerou snahu nehojí nebo se stále opakuje, je třeba provést lokální diagnostiku (a vyloučit například plísň, parazity apod.) a/nebo celkové vyšetření, hledat příčiny v oslabení imunity, onemocnění jater apod.

Pro léčbu dermatofilózy lze po poradě s odborníkem použít i homeopatika (pro zlepšení kůže např. graphites, melandrinum, petroleum, thuja, pro zlepšení celkové imunity echinacea), pro celkovou podporu organismu v boji proti infekci, pro zlepšení činnosti jater a stavu kůže lze do krmení přidávat odpovídající bylinky a čaje.

Samozřejmě nejlepší je onemocnění předcházet, což však bývá v určitých případech nemožné. Zde je pár tipů, jak se vyhnout nepříjemným bolavým strupům:

1. Koně náchylní na dermatofilózu a podobné záněty by neměli pobývat na dešti a v blátě, popřípadě by jejich pobyt ve vlhkých podmínkách měl být minimalizovaný. Pokud je nelze z jakéhokoliv důvodu držet ve stáji, mohou trávit den na ohrazeném místě se zpevněným a/nebo suchým povrchem (beton, štěrka). Střídejte pastviny

a výběhy, oddělte zablácené části výběhu.

2. Pokud koně přivedete z venku a má zablácené nohy, rozhodně je nestříkejte vodou. Koně zaveďte do suché a čisté stáje, nechejte uschnout a bláto vykartáčujte. Mokrý nohy vysušte opatrně utěrkou.
3. Udržujte v boxech čistou a nedráždivou podestýlku.
4. Snažte se koně držet na část dne (např. v noci) ve stáji nebo na jiném suchém místě. Kůže a srst na jejich končetinách bude mít šanci vyschnout a vy budete mít možnost použít lokální léky, než je ráno opět vyvedete na pastvinu nebo do výběhu.
5. Koním ostříhejte nadměrně dlouhou srst na nohách, ale nehojte je, běžné osrstění kůži naopak před vlhkem chrání!
6. Vyhněte se nadbytečnému a/nebo příliš hrubému čištění/mytí nohou, nepoužívejte plošně dezinfekci, nemyjte koně často šampóny a jinými chemikáliemi.
7. Bandážujte pouze suché a čisté končetiny, používejte kamaše, bandáže atd. tak, aby nepoškodily kůži, tj. zevnitř čisté, suché (to stejné platí o dekách).
8. Suché a čisté končetiny lze natřít před vyvedením na pastvinu/do výběhu ochranným krémem na bázi oleje (s tea tree, sírou, MSM, aloe vera, medem, vitamínem E aj.).
9. Popřípadě lze do krmení přidat přípravky na podporu kůže: sojový/rybí olej, mořské řasy, antioxidanty, bylinky a esenciální oleje (levandule, heřmánek a řebříček). ■

MVDr. Dominika Švehlová
Foto Magdaléna Straková
a Christiane Slawik